

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Наслов оригинала:
William Shakespeare
HAMLET
KING LEAR
MACBETH
OTHELLO

ISBN 978-86-10-01772-4

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

ВИЛИЈАМ ШЕКСПИР

ВЕЛИКЕ ТРАГЕДИЈЕ

ХАМЛЕТ • КРАЉ ЛИР • МАГБЕТ • ОТЕЛО

Превод и напомене:
Живојин Симић и Сима Пандуровић

Београд, 2016.

ХАМЛЕТ

ЛИЦА

КЛАУДИЈЕ, дански краљ
ГЕРТРУДА, краљица данска, мати Хамлетова
ХАМЛЕТ, син пређашњег, а синовац данашњег краља
ПОЛОНИЈЕ, велики доглавник
ЛАЕРТ, Полонијев син
ОФЕЛИЈА, Полонијева кћи
ХОРАЦИО, Хамлетов пријатељ

ВОЛТИМАНД
КОРНЕЛИЈЕ
РОЗЕНКРАНЦ
ГИЛДЕНСТЕРН

} дворани

ОЗРИК, дворанин
ДРУГИ дворанин
СВЕШТЕНИК

МАРЦЕЛО }
БЕРНАРДО } официри

ФРАНЦИСКО, војник
РЕЈНАЛДО, слуга Полонијев
НОРВЕШКИ КАПЕТАН
ЕНГЛЕСКИ ПОКЛИСАРИ
ДУХ оца Хамлетова
ФОРТИНБРАС, норвешки краљевић
ГОСПОДА, ГОСПОЂЕ, ОФИЦИРИ, ВОЈНИЦИ, ГЛУМЦИ, ДВЕ
БУДАЛЕ, ГРОБАРИ, МОРНАРИ, ГЛАСНИЦИ и ПРАТЊА

Место радње
ЕЛСИНОР

ПРВИ ЧИН

СЦЕНА ПРВА

Елсинор, ѿврата ѿред замком.

(ФРАНЦИСКО на стражи. Прилази му БЕРНАРДО.)

БЕРНАРДО: Ко иде?

ФРАНЦИСКО: Не, ти мени одговарај.

Стој! Реци ко си.

БЕРНАРДО: Нека живи краљ!¹

ФРАНЦИСКО: Бернардо?

БЕРНАРДО: Он главом.

ФРАНЦИСКО: Тачно дођосте у свој сат.

БЕРНАРДО: Малочас поноћ изби баш.

Идите, Франциско, на спавање сад.

ФРАНЦИСКО: На одмени вам хвала велика.

Хладноћа је страшна, леди ми се срж.

БЕРНАРДО: Је ли на стражи мирно било све?

ФРАНЦИСКО: Ни миш не шушну.

БЕРНАРДО: Добро. Лаку ноћ!

А Хорација сретнеш ли с Марцелом,

Другове ми на стражи – нек пожуре.

ФРАНЦИСКО: Ја мислим да их чујем. – Стој!

Ко иде?

(Улазе ХОРАЦИО и МАРЦЕЛО.)

ХОРАЦИО: Пријатељи ове земље.

---

¹ Лозинка.

Вилијам Шекспир

МАРЦЕЛО: Поданици данског краља.

ФРАНЦИСКО: Бог вам дао добру ноћ.

МАРЦЕЛО: Збогом, војниче добри. Ко те смени?

ФРАНЦИСКО: Бернардо је на мом месту. Добру ноћ.

(*Oge.*)

МАРЦЕЛО: О-хој, Бернардо!

БЕРНАРДО: Је л' то Хорацио?

ХОРАЦИО: Један део његов.²

БЕРНАРДО: Добро сте нам дошли,

Хорацио, и добри Марцело.

МАРЦЕЛО: Да ли се *оно* опет јављало ноћас?

БЕРНАРДО: Ја нисам ништа видео.

МАРЦЕЛО: Хорацио вели да је то тек само

Визија наша, а не дâ да га свлада

Вера у ово страшно привиђење,

Које смо двапут видели. Зато сам га

Позвао да ноћас с нама стражари;

Па дође л' опет она појава –

Да призна да нас нису варале

Рођене очи, и да је ослови.

ХОРАЦИО: Но, хајд, хајд! Ал' то се неће јавити.

БЕРНАРДО: Седите мало, и допустите

Да опет на ваше уши насрнем,

Што су се тако утврдиле против

Приче нам о том што смо видели

Две ноћи већ.

ХОРАЦИО: Но добро. Поседајмо, па нек нам Бернардо прича.

БЕРНАРДО: Прошлу ноћ,

Кад она звезда, западно од пола,

Пређе пут, да неба осветли овај крај

Где сада сија, Марцело и ја –

На сату је баш један избило...

МАРЦЕЛО: Мир! Стани! Гледај, опет долази!

(*Улази ДУХ.*)

---

² Хорацио каже ово или зато што је, у помрчини у којој је једва видљив, пружио руку Бернарду, или зато што је сав згрчен од зиме.

Хамлеј

БЕРНАРДО: Изгледом исти кô покојни краљ.

МАРЦЕЛО: Хорацио, ви сте учен³; ословите га!

БЕРНАРДО: Није л' исти краљ? Гледај га, Хорацио.

ХОРАЦИО: Потпуно налик. То ме прожима чуђењем и страхом.

БЕРНАРДО: Као да би хтео да ословљен буде⁴.

МАРЦЕЛО: Питај га, Хорацио.

ХОРАЦИО: Ко си ти што ово доба ноћи крадеш

Да узмеш лепи облик јуначки,

У ком сахрањено величанство Данске

Иђаше некад? Небом те преклињем!

МАРЦЕЛО: Увређен је.

БЕРНАРДО: Гле, одлази гордо!

ХОРАЦИО: Стани! Говори! Реци – заповедам!

(ДУХ одлази.)

МАРЦЕЛО: Оде и не хте да одговори.

БЕРНАРДО: Но, Хорацио? Бледи сте, дршћете?

Зар то није нешто више но маштање?

Шта мислите о том?

ХОРАЦИО: Тако ми Господа,

То веровати не бих могао

Без истините, чулне сведоџбе

Сопствених својих очију.

МАРЦЕЛО: Зар није баш исти краљ?

ХОРАЦИО: Кô што си ти баш ти.

Баш таква беше ратна опрема

Коју је имао кад се борио

Са славољубивим краљем норвешким.

Тако се једном намргоди кад је

У гневној свађи о лед ударио

Пољака са санки. – Чудновато!

МАРЦЕЛО: Двапут већ тако, у глуво доба све,

Он прође страже ратничким кораком.

ХОРАЦИО: Ја не знам шта ово све може да значи;

---

³ Хорацио је доведен из предострожности, јер се веровало да се духови могу истерати или отерати само формулама на латинском језику, и да је стога за учене људе безопасно да разговарају с њима.

⁴ Веровало се да дух не може проговорити док га прво неко не ослови.

Вилијам Шекспир

Ал' држим, по општем схватању, да то
Држави нашој чудан преврат неки предсказује.

МАРЦЕЛО: Добро. Поседајте сад,
Па онај који зна, нека ми каже
Што овом строгом, вечно будном стражом
По сву ноћ муче наше поданике?
Што топове тучне лију с дана на дан,
И ратну опрему купују на страни?
Што тол'ка хитња у градњи бродова,
Да тешки рад тај недељу не дели
Од седмице? Шта то тако блиско прети,
Те ова журба од ноћи и дана
Сараднике прави? Ко би ме могао
Обавестити о том?

ХОРАЦИО: Могу ја.

Тако се бар шапће: наш покојни краљ,
Чија нам се сад баш појавила сен,
Био је – то знате – на борбу изазван
Од Фортинбраса, краља норвешког,
Ког горда завист на то подстаче.
У борби тој наш Хамлет јуначки –
Тако га овај земни назва свет –
Убије тога Фортинбраса.
Овај запечаћеним једним уговором,
И овереним на начин витешки,
Победнику даде, сем живота свог,
Све земље којима беше владао.
У ту сврху⁵ је подједнак удео
Заложио био и наш краљ; а то би
У наслеђе пало Фортинбрасу
Да је он победник био, као што је опет
Тим уговором, чланом наведеним,
Удео његов припò Хамлету.
Сад, пријатељу, млади Фортинбрас,
Врео и страсти пун необуздане,
По брдима је којекуд норвешким

---

⁵ То јест, за награду победнику.

Хамлеј

Скупио руљу дрских разбојника,
Што су за комад хлеба готови
На свако смело, храбро предузеће.
А све то треба (држава то зна)
Да опет од нас силом, принудом
Поврати земље поменуте већ,
Што отац његов изгуби. И то
Главни је, држим, повод нашој спреми,
Разлог свих наших стража, главни смер
Те журбе, узбуне у земљи нашој.

БЕРНАРДО: Ја мислим није друкчије но тако.

Отуда, можда, и тај страшни лик
Оружан иде кроз наше страже,
Толико сличан краљу, који беше
И јесте повод ових ратова.

ХОРАЦИО: Трунка је то само, да духа смути вид.

У славној, силној римској држави,
Пред сами пад баш свемоћног Цезара,
Отворише се гробови;
Мртваци у покровима кричаху, јецаху
По улицама Рима;
Јавише се комете репа ватренога,
Па роса од крви, а на сунцу несреће.
А влажна звезда⁶, под чијим упливом
Стоји све царство бога Нептуна⁷,
помрча као о свом суђен-дану.
Претече сличне страшних догађаја,
И гласнике што судби претходе,
И прологе несрећи, што иде,
Показали су и земља и небо
Завичају нашем и нашим људима.

(Враћа се ДУХ.)

Ах, тихо! Гледај: опет долази.

Стаћу му на пут, ма ме смождио.

– Аветињо, стани! Ако имаш звука,

---

⁶ Влажна звезда је Месец.

⁷ Нептун је римски бог мора.

Вилијам Шекспир

Или ако се гласом служиш ти,
Говори ми!
Треба л' ма какво добро чинити
Да ти олакша, а мени спаса дâ,
Ти проговори!
Знаш ли да твоја земља судбу своју
Сазнањем каквим може избећи.
Говори!
Ил' ако си наслаго за живота
Отета блага у утроби земље,
Рад чега се, кажу, ви дуси дижете
Често из мртвих, проговори о том!
Стој, и говори!

(Петтао кукурикне.)

Држи га, Марцело!
МАРЦЕЛО: Хоћу ли да га копљем ударим?
ХОРАЦИО: Неће л' да стане, ти га удари!
БЕРНАРДО: Ево га овде сад!
ХОРАЦИО: Сад овде!
МАРЦЕЛО: Оде!

(ДУХ нестјане.)

Увредисмо га пружајући пример насиља,
А он је тако достојанствен!
Јер он је, као ваздух, неповредан.
Наш промашен удар ругање је злобно.
БЕРНАРДО: Хтеде рећи нешто кад петтао кукурекну.
ХОРАЦИО: Па се тад трже, ко неки злочинац
На позив суда. Ја сам слушао да петтао,
Та труба јутарња, дигнутим својим грлом оштра звука
Буди дневног бога; и на његов знак
Из мора, ватре, са земље и из зрака
Сви неспокојни, блудни дуси журе
У своје међе. И ту истину
Појава ова доказује баш.
МАРЦЕЛО: Ишчезе баш кад петтао кукурекну.
Неки још кажу да у време кад се
Рођење нашег Спаса светкује,

Хамлеј

Јутарња птица пева целу ноћ,
А дух ниједан не сме да тумара;
Ноћи су здраве без коби планете,
Не стреле виле, вештице без чини;
Тако је то доба свето, милостиво.

ХОРАЦИО: Слушао сам и ја и нешто верујем.

Ал' погле, јутро у рујном огртачу
Гази по роси тог виса источног,
Стражарење своје прекинимо сад,
Па на мој савет дај да саопштимо
Хамлету младом шта смо видели.

Јер, живота ми мога, овај дух,
Нем за нас, њему проговориће.
Да л' пристајете да га извистимо?
То љубав тражи, а дужност налаже.

МАРЦЕЛО: Учинимо, ја молим; а већ знам
где ћемо јутрос најлакше га наћи.

(Огле.)

СЦЕНА ДРУГА

Свечана дворница у замку.

*(Улазе КРАЉ, КРАЉИЦА, ХАМЛЕТ, ПОЛОНИЈЕ, ЛАЕРТ,
ВОЛТИМАНД, КОРНЕЛИЈЕ, ЛОРДОВИ и ПРАТЊА.)*

КРАЉ: Мада је спомен на смрт драгог брата
Хамлету свеж још, те нам приличи
Да су нам срца тугом погружена,
А краљевина цела да нам се
У једно чело бола набере –
Ипак је разум природу тол'ко свладò
Да с разложном тугом мислимо и на њ,
Ал' уједно се сећамо и себе.
Стог снаху нам негда, а сад краљицу,
Јуначке земље наше наследницу –
Кò с пораженом неком радошћу,
С веселим једним, једним сузним оком,

Вилијам Шекспир

С клицањем на пратњи, са погребном песмом
На свадби, делећ равно сласт и бол –
Привенчали смо за себе. Утом
Слушасмо ваше боље савете
Који нам у тој ствари беху драги.
За све вам хвала. – Сада долази
Што ви већ знате: млади Фортинбрас,
Потцењујући нашу вредност сву,
Ил' мислећ смрћу драгог брата нам
Да распад прети нашој држави,
Охрабрен сном о својој надмоћности,
Не престаје нам слати поруке
Тражећ да му се врате земље све
Што отац његов са свим правима
У корист храброг брата нам изгуби.
Тол'ко о њему. – А сад о нама
И овом скупу. У овом је ствар:
Норвешком краљу, стрицу Фортинбраса,
Написали смо писмо – он је слаб
И болан, једва зна шта му синовац
Намерава – да га спречи да не иде
Овако даље; тим пре што војска та
Пописује се сва и допуњава
Од поданика његових. И ми
Шаљемо хитно вас, Корнелије,
И Волтиманде, вас, кó носиоце
Поздрава овог старом Норвегу,
Не дајући вам лично даљу власт
За преговоре с краљем но што круг
Већ наведених ставова допушта.
Збогом. Нек журба ревност вам похвали.

КОРНЕЛИЈЕ и ВОЛТИМАНД: Бићемо ревносни у томе и свему.

КРАЉ: Ми не сумњамо. Срдачно вам збогом!

(ВОЛТИМАНД и КОРНЕЛИЈЕ излазе.)

А сад, Лаерте, шта је ново с вама?
Споменуште ми неку молбу. Какву?
Ви не можете с молбом праведном
Данскоме краљу залуд зборити.

Хамлеј

Шта би, Лаерте, могао молити
А да ти и без молбе не бих дао?
Глава са срцем није сроднија
Нит устима је рука услужнија
Но што је престо Данске оцу твојом.
Шта си, Лаерте, хтео?

ЛАЕРТ: Господару, ваш допуст
Да се у Француску вратим.
Отуд сам у Данску радо дошао,
По дужности, на ваше крунисање;
Ал' сад, признајем, извршив дужност ту,
Жеље ми и мисли чезну за Француском.
Ваш милостив допуст молим понизно.

КРАЉ: Пристаје ли отац? Шта вели Полоније?

ПОЛОНИЈЕ: Мој краљу, он ми спору дозволу
Ревносном прошњом отрже; и најзад,
Безвољним пристанком жељу му потврдих.
Дајте му, молим, дозволу, нек иде.

КРАЉ: Избери, Лаерте, час; време је твоје,
Па што знаш боље ти га искористи!

– А сад, синовче, сине, Хамлете...

ХАМЛЕТ (за себе): Синовац, не син, неприродни оче.

КРАЉ: Зашто сте увек у тим облацима?

ХАМЛЕТ: Не, краљу, ја сам одвише на сунцу.

КРАЉИЦА: Хамлете добри, промени мрачни лик,

Па гледај на краља као пријатељ.

Немој непрестано оборена ока

Тражити дичног оца по прашини.

Ти знаш: општа ствар је, да све живо мре

Кроз природу у вечност прелазећ.

ХАМЛЕТ: Да, госпо; општа ствар.

КРАЉИЦА: Па кад је то,

Што теби тако чудна изгледа?

ХАМЛЕТ: Изгледа, госпо? Не, него баш јесте.

Ја не знам шта то значи „изгледа“.

Не приказују ме, добра мајко, верно

Ни мој огртач црни, нити ова

Уобичајена свечана црнина,

Вилијам Шекспир

Ни стегнутог даха ветровит уздисај,
Не – нит у оку потоци од суза,
Нити утучен изглед лица мог
Са свима начинима, облицима туге.
То све, доиста, само изгледа,
Јер све би то се могло глумити.
Ал' у мени је нешто изван глуме;
Све ово је само рухо, опрема туге.

КРАЉ: Нежно је то и похвално у вашој
Природи, Хамлете, што ви оцу свом
Жалости овај одајете дуг.
Ал' морате знати да ваш отац свог
Изгуби оца, овај, опет, свог;
И наследник је дужан неко време
По обавези синовљој пазити
Посмртну жалост. Али истрајати
Тврдоглаво у тузи, то је пут
Безбожног упорства и немушки бол.
То одаје вољу што небу пркоси,
И слабо срце и нестрпљив дух,
И разум врло прост и непросвећен
Јер кад се зна да нешто бити мора,
Да је обична, најпростија ствар,
Што бисмо то у пркосном отпору
Узели к срцу? То је грех спрам неба,
Грех спрам природе, грех спрам покојника,
Лудост за разум, чија стална тема
Смрт је отаца, и он опомиње
Од првог леша до тог што данас мре:
„То тако мора бити.“ Молим вас,
Збаците са себе тај неплодни јад
И сматрајте нас за оца. Јер нека
Запамти свет да престолу сте нашем
Најближи ви⁸ не с мање љубави
Но што најдражи отац обилује

---

⁸ Ово је велика политичка изјава. Да би се Хамлет помирио са свршеним чином, краљ му нуди престолонаследство.

Хамлеџ

За сина, ја вас волим. Што се тиче
Намере ваше да се вратите
У Витемберг на школе⁹, томе бисмо
Противни били, па вас молимо
Покорите се и останите овде
У ока нашег нези, милости –
Наш први дворанин, синовац и наш син.

КРАЉИЦА: Немој да твоја мати, Хамлете,
Залуду моли; преклињем те, остај
Са нама, немој ићи у Витемберг.

ХАМЛЕТ: Слушаћу вас што боље могу, госпо.

КРАЉ: Но, то је већ леп, пријатан одговор.
Будите као сами ми у Данској.
Хајдмо, краљице. Овај љубазни,
Ненаметнути пристанак Хамлетов
Весели моје срце. У част тога
Све здравице што данас пије краљ
Велики топ нек носи у облаке;
Нека се небо на краљев пир одзива
Понављајући земаљски гром. – Хајдмо.

(Сви одлазе, осим ХАМЛЕТА.)

ХАМЛЕТ: О да се то чврсто, пречврсто месо стопи
У једну росу скопни, раствори се!
Ил' да Вечни није дао закон свој
Против убиства себе! Боже! Боже!
Што јадан, празан, бљутав, бескористан
Изгледа мени сав рад овог света!
Гада! О, гада! Неоплевљен врт
То је, где коров, где биље отровно
И ружно сасвим је овладало њим.
Да дотле дође! Два месеца тек
Мртав! Ни тол'ко. Ни два! Па још такав
Краљ што на овог личи кó Аполон¹⁰

⁹ Универзитет у Витембергу основан је 1502. године. То је био Лутеров универзитет. Ово показује да је Хамлет био протестант.

¹⁰ Аполон је бог мушке лепоте, песничтва, музике, речитости и мудрости.

Вилијам Шекспир

На сатира¹¹! Па спрам мајке моје мио,
Да не би дао ветри небесни
Да одвећ грубо дођу јој до лица.
Небо и земљо! Што морам да се сећам!
А она му је била одана,
Кô да је глад јој расла храњењем.
Па ипак, тек месец... Да ми је не мислити
На то! – Слабости, твоје је име жена! –
Тек кратак месец, ил' док јој беху још
Ципеле нове, у којима је леш
Мог јадног оца пратила, кô Ниоба¹²
У сузама – па она, она, шта! –
О боже! Стока без разума па би
Жалила дуже. – Она се удаје
За стрица мог, за брата очевог,
Мом оцу сличног кô ја Херкулу¹³!
За један месец! Пре но што је со
Највлажнијих суза престала да јој гризе
Очи црвене и болне од трења –
Она се удала! О, најподлије журбе:
Са таквом хитњом јурити у родоскврну постељу!
То није, и не може на добро то изићи. –
Ал' свисни, срце – морам ћутати!

(Улазе ХОРАЦИО, МАРЦЕЛО и БЕРНАРДО.)

ХОРАЦИО: Поздрав господарству вашем!

ХАМЛЕТ: Мило ми је

Што видим да сте добро, Хорацио –

Ако се добро сећам?

ХОРАЦИО: Главом он, мој господару –

Ваш бедни слуга вазда.

¹¹ Сатир је Бахов пратилац. Он је симбол похотљивости и чулности.

¹² Ниоба је Танталова кћи, а жена тебанског краља Амфиона. Поносите на своју многобројну децу – седам синова и седам кћери, сматрала је себе бољом од богиње Лете, Зевсове жене, која је имала само двоје деце, Аполона и Артемиду. Увређена богиња казни Ниобу: Аполон јој устрељи све синове, а Артемида све кћери. Од великог бола Ниоба се скаменила. Али је њен камени кип и даље продужио да лије сузе материнског бола.

¹³ Хамлет не мисли овде на Херкула као снажног човека – јер би онда себе сматрао слабићем, а он то није био – већ као на човека који је очистио свет од многих зала.